

Exmisszió, ordináció, konszekráció

A lelkészi hivatal elnyerésének lépései a Dunántúli Református Egyházkerületben a XVII–XVIII. században

1. RÉSZ: FORRÁSKÖZLÉS*

LELKÉSZI BIZONYSÁGLEVELEKET közöltünk az *Acta Papensia* tavalyi számaiban,¹ hogy illusztráljuk, milyen okmányokkal tudta egy leendő lelkész igazolni sikeres tanulmányait és papi vizsgáit, és melyek voltak szükségesek kibocsátásához, felszenteléséhez, illetve a megválasztott lelkészi állás elfoglalásához. Az idei előző számban a veszprémi, belső-somogyi és tatai egyházmegye exmissiókról szóló XVIII. századi feljegyzéseit adtuk ki a türelmi rendeletig terjedő időszakból.² Ezáltal folytattuk azt a sort, melyet az 1823–1952 között vezetett egyházkerületi anyakönyvek publikálása³ nyitott meg azzal, hogy a főszerző előzményeként közölte a pápai egyházmegye kibocsátási kötelezvényeit.⁴ Korábban megjelentettünk több lelkészi adattárat is,⁵ közreadtuk Torkos Jakab 1747-es részleges egyházlátogatásának jegyzőkönyvét,⁶ legutóbb pedig — az egyházkerület 400 éves születésnapjának apropóján — az egyházkerületi anyakönyv mellett publikálva lettek a dunántúli lelkészek 1943-ban készített önéletírásai⁷ is. Mindezek fő forrásbázisul fognak szolgálni a jövő évi első számban megjelenő tanulmányunknak,

* A forrásközlés a PRTA kutatóprogram keretében készült.

¹ KÖBLÖS 2013a. KÖBLÖS 2013b.

² KÖBLÖS 2014a.

³ KRÁNITZ 2012.

⁴ Uo. 46–71.

⁵ KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. GERECEI–KÖBLÖS–KRÁNITZ 2012.

⁶ KÖBLÖS 2011.

⁷ KRÁNITZ 2013.

mely azt fogja bemutatni a XVII–XVIII. századi dunántúli egyházkerületben érvényesülő elméleti szabályzás és valóságos gyakorlat alapján, hogy milyen lépésekben lehetett ekkor elnyerni a lelkészi hivatalt.

Készülő tanulmányunk jelentős számú olyan egyéb dokumentumra is támaszkodott, melyeket érdemesnek láttuk teljes szövegükben is közzétenni. Mivel ezeknek lábjegyzetekben való publikálása már szétfeszítette volna a tanulmány kereteit, és érthetőségének rovására ment volna, úgy döntöttünk, hogy alább önálló forrásközlésként tesszük közzé.

A forrásokat római számmal jelölt témakörök szerint csoportosítva, azokon belül időrendben közöljük. A dokumentumok folyamatos arab számozást kaptak. A latin nyelvű szövegeket vagy szövegrészleteket követően dőlt betűvel szedve tesszük közzé magyar fordításukat.

I. KIBOCSÁTÁSI ESKÜK

1. XVII. század végi lejegyzés Formula juramenti licentiandorum *A felhatalmazandók esküvésének módja*

Dextera manu Bibliorum, aut saltem novi testamenti codici superimposita jurabit in hanc formam:

A jobb kezét a Biblia, vagy csak az Újszövetség kötete fölé helyezve ezen a módon esküszik:

En, N. N., mivel hogy az en Püspököm / Seniorom engemet az N. Ecclesiában akar exmittalni, eszküszöm az Atia, Fiu es Szent Lelek, tellies Szent Haromság egy Istenre, ki engemet úgy segellien:

1. Hogy en az Helvetiai Confessionak Szent Irassal eggyező ertelmenek vallasaban Isten segetsegebül meg maradok.
2. Hogy az Dunan innend az Helvetiai confession levő Szent Coetusnak tagia lenni, es annak Canonice eligaltatot Praelatusitul engedelemmel függgeni akarok.

3. Hogy az mely Ecclesiasticus ritusokra ennekem Püspek (vagy Senior) Uramtul mostani emissiomkor szabadtság nem adatott, en azokhoz nem niulok, es azokhoz magamat nem artom.
4. Hogy az jövődő Synodusban Isten egessegemet engedven ok vetetlen az examenre es ordinatiora comparealok.

Ezeket tehetsegem meg tartani igyekezem, ugyan azon tellies Szent Haromsag egy bizony Isten az szent Evangelium szerent ugy segellien.

Accepto juramento dicat episcopus:

Confirmet Deus, quod in te operatus est, et donet tibi, ut quae Ipsi et ecclesiae Eius modo jurasti, bona fide et cum insigni fructu ad ecclesias eius perventuro praestare valeas per Christum Dominum nostrum. Amen.

Az eskü fogadása után ezt mondja a püspök:

Erősítse meg Isten, amit elvégzett benned, és ajándékozzon meg téged, hogy amely dolgokra Neki és Egyházának most megesküdtél, azokat meg is tudd tenni állhatatos hittel és egyházai javát szolgáló kiváló termékenységgel Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 24–25.

Kiadás: MOKOS 1901. 192–193.

2.

XVIII. század eleji lejegyzés (1715 után)

Formula juramenti licentiandorum

A felhatalmazandók esküvésének módja

Én, N. N., mivelhogy az én Seniorom engemet N. N. Ecclésiában akar exmittalni, esküszöm az Atya, Fiú, Szent Lélek, tellyes Szent Háromság edgy Istenre, ki engemet úgy segéllyen:

1. Hogy én az Helvetiai Confessiának Szent Irással edgyező értelmének vallásában Isten segicségébül megmaradok.
2. Hogy csak az edgy igaz Hitet, melly a' Prófétak és Apostolok Szent Irásában befoglaltatik, az Helvetiai Confessionak igaz

magyarázottya szerint praedikállom, a' Szent Keresztséget és a' Szent Vacsorát a' Szent Irás szerint Helvetiai Confessionnal edgyezöképen kiszolgáltatom, az házásoknak tiszteket a' Szent Irásbúl megmutogatom, azon tiszteknek tehetségek szerint való elkövetésére csak a' Szent Háromság edgy Isten nevében (~~nem teremtetett állatnak nevében~~) őket esküttetem, az Ecclesiái Canonokat megtartom hűségessen, Senioromnak és a' több Praelatusimnak köteles szolgálattal engedelmeskedem, Praedikatori szent hivatalomat szent életemmel ékesitem, rossz erkölcsömmel senkit meg nem botrankoztatok.

3. Hogy a jövő Synodusban, mellyet Isten engedgyen, Isten égességet advan okvetetlen az Examenre és ordinatoria comparealok.

Ezeket az Isten kegyelme és nékem adatott erőm 's tehetségem szerint végben vinni igyekezem, ugyan azon tellyes Szent Háromság edgy bizony Isten engemet úgy segéllyen.

Az Esküvés után a' Senior így szól:

Erösitstse meg Isten, a' mit munkálodott te benned, és ajándékozzon meg tégedet, hogy a' mellyekre ő Félségének és az Ecclésiának most meg esküvél, állhatatos hittel az Ecclesiára meg kívánando haszonnal, azokat megcselekedhessed a' mi Urunk, Jesus Christus által. Amen.

Forrás: Pápai eh. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 3–4.

Kiadás: –

II. KIBOCSÁTÁSI KÖTELEZVÉNY

3.

XVII. század végi lejegyzés

Formula reversalium

A kötelezvény szövege

En, N. N. az melliekre az en böcsűletes Püspökömnek magamat esküvesemmel köteleztem, ugian azonokra ez Reversalisomban magamat kezem irasavalis kötelezem, tudniillik

1. Hogy en az Helvetiaji, vide supra.⁸

Ezekről adom ő kegyelmenek kezem irasaval, pöcsetemmel meg erősettetet Reversalisomat.

Datum.

Kelt.

Idem, qui supra, N. N.

Ugyanaz, aki fent, N. N.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 25.

Kiadás: –

III. KIBOCSÁTÓLEVELEK

4.

XVII. század végi lejegyzés

Formula emissionalium

N. N. me praesentium exhibitorum a pietate, modestia, aliisque virtutibus commendabilem juvenem virum N. N. jusiurandi sacramento de more solenniter praemisso in ecclesiam N. N. emisisse, eique verbum DEI veteris et novi testamenti libris canonicis compraeheſum praedicandi, sacramentum baptismi, novorum coniugum copulationem, aliosque ritus usitatos (sacrosanctae Eucharistiae sacramento excepto) administrandi licentiam et potestatem ex auctoritate mihi divinitus per ecclesiam collata usque ad futurae synodi tempus (quo comparere, publico sese examini submittere, atque ita iudicio et consensu ecclesiae accedente canonice ministerio sacro

⁸ *Lásd fent. Az 1. sz. dokumentumra utal.*

inaugurari tenebitur) contulisse, dedisse, indulsisse praesentis meae schedulae sigillo usuali, manusque subscriptione munitae vigore et testimonio testor et protestor, eundemque dictae ecclesiae membris fidelibus audiendum et honorandum de meliori nota officiosisse commendo. Datae, etc.

A kibocsátólevél szövege

Én, X. Y. a szokott pecséttel és kezem aláírásával megerősített eme levelem révén tanúsítom és bizonyítom, hogy a számomra Istentől az egyház révén adott hatalomból eredően a jelen levél felmutatóját, a kegyessége, tisztessége és más erények miatt ajánlásra méltó ifjút, N. N-t, miután a szokott módon ünnepélyesen esküvés biztosítékát nyújtotta, kibocsátottam Z. egyházba, és a következő zsinat idejéig (melyen megjelenni, magát nyilvános vizsgálatnak alávetni, és így az egyház jóváhagyását és egyetértését megszerezvén magát a szent szolgálatra az egyházi törvények szerint felszenteltetni köteles) lehetőséget és hatalmat adtam, adományoztam és engedélyeztem neki hirdetni Istennek az Ó- és Újszövetség kanonikus köteteiben összegyűjtött Igéjét, végezni a keresztség sakramentumát, az új házasság esketését és más szokásos szertartásokat (kivéve a legszentebb Eukarisztia sakramentumának kiszolgáltatását), és nagyon készségesen, igen jó szívvel ajánlom őt az említett egyház hívő tagjai számára, hogy hallgassák és tiszteljék. Kelt, stb.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 24.
Kiadás: MOKOS 1901. 193.

5.

XVII. század végi lejegyzés

Alia formula emissionalium

N. N. me bonae expectationis juveni viro N. N. in ecclesia N. N., qui vocationem habet, verbum DEI in novum et vetus testamentum comprehensum praedicandi, sacramentum baptismi administrandi, coniuges novos copulandi licentiam usque ad futuram nostram synodum generalem (cui ex jurisurandi a se praestiti requisito necessario interfieri, sacrique ministerii ordinem in ea publico examine praevisio legitime assumere tenebitur) in Domino concessisse praesentis huius meae schedulae sigillo et manus

subscriptione munitae vigore et testimonio solenniter testatum facio, eundemque iis, quorum intererit, de meliori, ut dicitur, nota officiose commendo. Datae, etc.

A kibocsátólevél másik szövege

Én, X.Y. a pecséttel és kezem aláírásával megerősített eme levellem bizonyysága révén ünnepélyesen tanúsítom, hogy a nagy reménységű ifjúnak, N. N-nek, akinek elhívása van, a következő általános zsinatunk idejéig (melyen az általa letett eskü kívánalmainak megfelelően megjelenni, és nyilvános vizsga letétele után magát a szent szolgálat rendjébe törvényesen felvetetni köteles) az Úrban felhatalmazást adtam arra, hogy Z. egyházban hirdesse Istennek az Ó- és Újszövetség kanonikus köteteiben összegyűjtött Igéjét, kiszolgáltassa a keresztség sakramentumát, végezze az új házasság esketését, és – amint mondják – igen jó szívvel, készségesen ajánlom őt azoknak, akikre vonatkozik. Kelt, stb.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 26.

Kiadás: –

6.

1714–1749 közötti lejegyzés

Forma testimonialis pro exmissis

Ego infrascriptus praesentibus testor me reverendo ac doctissimo juveni viro domino N. N. ab ecclesia N. N. bono testimonio ornato ac examinato et adiurato verbum Dei veteris ac novi testamenti libris canonicis compraesens praedicandi, sacramenta novi foederis administrandi, coniuges copulandi, disciplinam ecclesiasticam, aliosque ritus usitatos exercendi licentiam ad tempus usque generalis synodi (ubi e juris jurandi a se praestiti requisito comparere et hic ministerio sacro solennius inaugurari tenebitur) in Domino concessisse, atque adeo eundem omnibus altedatae ecclesiae membris fidelibus audiendum et honorandum officiosis commendo, quod manus propriae subscriptione et sigillo usuali ita munire in futuram cautelam placuit.

Felső Örsini, anno ... die 18^a ...

S[tephanus] D[eáki]

A kibocsátottak részére szóló tanúsítvány szövege

Én, alulírt eme levél bizonyysága révén tanúsítom, hogy a tiszteletes és igen tanult ifjúnak, X. Y. úrnak, akit Z. egyház jó tanúsítvánnyal ékesített, levizsgáztatott és megesketett, a következő általános zsinat idejéig (ahol az általa letett eskü kívánalmának megfelelően megjelenni, és ott magát a szent szolgálatra ünnepélyesen felszenteltetni köteles) az Úrban felhatalmazást adtam arra, hogy hirdesse Istennek az Ó- és Újszövetség kanonikus kötetiben összegyűjtött Igéjét, kiszolgáltassa az Újszövetség sakramentumait, eskesse az új házasságokat, és végezze az egyházi fegyelmezést, valamint a többi szokott szertartást, és ezért őt készségesen ajánlom az említett egyház összes hívő tagja számára, hogy hallgassák és tiszteljék. Úgy láttam jónak, hogy a jövőre való megőrzés érdekében ezt saját kezem aláírásával és szokott pecsétemmel erősítem meg.

Felsőörsön, az ... évben, ... 18. napján.

D[eáki] I[stván]

Forrás: Veszprémi ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 969. 111v.

Kiadás: –

IV.
SZENTELÉSI ESKÜK

7a.

1623. –

De forma juramenti

Formam juramenti hanc vel similem usurpabimus.

Ego, N. N. juro coram Deo vivo, qui est Pater, Filius et Spiritus Sanctus, et coram sanctis Eius angelis, et in praesentia sanctae huius synodi, quod in functione sacri huius ministerii, quod nunc a vobis, servis Dei et mysteriorum Eius dispensatoribus fidelissimis summa cum reverentia accipio, solam fidem Catholicam libris canonicis prophetarum ac apostolorum comprehensam secundum expositionem Helveticae nostrae confessionis praedicaturus, canones item ecclesiasticos fideliter observaturus, epis-

copo et senioribus tanquam superioribus meis debitam obedientiam praestiturus, denique vitae meae sanctimonia vocationem hanc ornaturus, ac malis moribus neminem scandalizaturus sim. Haec omnia, quod pro gratia et viribus divinitus mihi datis efficere contendam, sic me Deus adiuvet, Pater, Filius et Spiritus Sanctus. Amen.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 360–361.

Kiadás: Can. VIII. cl. III. KomjKán. 39–40.

7b.

1642. –

Az esku^ovésnek formájáról

Illyen vagy ehez hasonlo formán szoktunc meg-esku^odni.

En, N. N., esku^oszo^om az élo^o Isten elo^ott, a' ki Atya, Fiu és szent Lélec, és az o^o szent Angyali elo^ott, s-e' szent Gyu^olekezet szine elo^ott, hogy e' szentséges szolgálatban, mellyet mostan ti to^oletec, Istennek szolgaitol és az o^o titkainac hu^oséges Sáfáritol nagy bo^otsu^olettel fel-vészec, tsak az igaz keresztyeni hitet, melly bé-foglaltatott a' Próphetác és Apostoloc irásában, praedikállom a' mi Helvetiai Confessiononc magyarázása szerént; az Ecclesiai Canonokat hiven meg-tartom; a' Pu^ospo^oknec és a' Senioroknac, mint ennékem fejeimnec ko^oteles engedelmességgel lészec, és továbbá szent életemmel ez én hivatalomat meg-ékesitem, sem gonosz erko^oltso^ommel valakit meg nem botránkoztatoc. Mind ezeket hogy az ajándéc és Istento^ol nékem adattatott ero^o szerént meg-tselekedni igyekezem, Isten engemet ugy segéllyen, ki Atya, Fiu és szent Lélec. Amen.

Kiadás: Komjáti kánonok III. rész, VIII. kánon. KomjKán. 128.

7c.

1750–1760 közti lejegyzés

Formula iuramenti Classis III. Canonis 8.

A III. rész 8. kánonjának eskümintája

Én, N. N., esküszöm az élő Istenre, a' ki Atya, Fiú és Szent Lélek, és az ő szent Angyali előtt, s ez szent Gyülekezet színe előtt, hogy ez Szentséges Szolgálatban, mellyet mostan Ti töletek, Istennek Szolgáitól és az ő Titkainak hűséges Sáfáritól nagy becsülettal felvészek, csak az igaz keresztyéni Hitet, mely befoglaltatott a Próféták és Apostolok írásiban, predikálom a mi Helvetiai Confessiók magyarázattja szerint, az Eklésiai Cónonokat híven megtartom, a' Püspöknek és a Seniornak mint énnékem fejemnek köteles engedelmességgel lések, és továbbá Szent életemmel ez én hivatalomat megékesitem, és gonosz erkölcsömmel senkit meg nem botránkoztatok. Mind ezeket az Istentől nekem adatott kegyelem és ajándék s erő szerint megcselekedni igyekezem, Isten engemet úgy segéllyen, a ki Atya, Fiú és Szent Lélek. Amen.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 8.
Kiadás: –

7d.
1762-es lejegyzés
Formula juramenti
Az eskü szövege

Én, N. N. esküszöm az Élő Isten előtt, a' Ki Atya, Fiú és Szent Lélek, és az ő Szent Angyali előtt, és e' jelen lévő Szent Gyülekezetnek színe előtt, hogy azon Egyházi Szent Szolgálatban, mellyet most ti töletek, Istennek szolgálaitól és az ő Titkainak Hűséges Sáfáritól minden becsülettal el vészek, tsak az Egy, Közönséges, Keresztyéni Hitet, melly befoglaltatott a' Szent Profetáknak és Szent Apostoloknak Canonicus Könyveikben, a' mi Helvetiai Confessiókknak magyarázattja szerint fogom prédikálni, az Eklésiai Cónonokat a' vagy Törvényeket meg tartom, a Superintendensnek és Senioroknak mint nálamnál fellyebb valóknak tartozó Kötelességem szerint engedelmeskedem. Ezeken kívül az én életemnek szentségével ezen hivatalomat meg ékesítem, és gonosz erkölcsömmel senkit meg nem botránkoztatok. Mind ezeket az Istentől nekem adatott erő és Kegyelem által

bétellyesíteni igyekezem. Isten engemet úgy segéllyen, a' Ki Atya, Fiú és Szent Lélek. Ámen.

Forrás: Hevesi Sámuel tatai esperes ágendáskönyve. DREKK O. 206. 23–24.
Kiadás: BENEDEK 1971. 242.

7e.
XX. század eleji fordítás
Az esküforma

Az általunk használandó esküforma ez vagy ehhez hasonló lehet:

Én, N. N., esküszöm az élő Isten előtt, aki Atya, Fiú és Szentlélek, és az ő szent angyalai előtt s ezen zsinaton jelen lévők előtt, hogy ezen szent szolgálát viselésében, melyet most tőletek, Istennek szolgálaitól és az ő titkainak hűségese sáfáraitól a legnagyobb tisztelettel fölveszek, a közönséges hitet, mely a próféták és apostolok kanonikus könyveiben foglaltatik, egyedül helvét hitvallásunk magyarázata szerint hirdetem, az egyházi törvényeket híven megtartom, a püspöknek és espereseknek mint felsőbbjeimnek kötelesség szerint engedelmeskedem, végre hivatalomat életemnek feddhetetlenségével ékesítem, s rossz erkölcsömmel senkit meg nem botránkoztatok. Mindezeket az Istentől nekem adatott erő és kegyelem mértéke szerint teljesíteni igyekezem. Az Atya, Fiú, Szentlélek egy Isten engemet úgy segéljen. Ámen.

Kiadás: THURY 1998. I. 455.

8a.
1623–1655 közötti lejegyzés

Formula juramenti ordinandorum, qua ecclesia fratrum in Mattyusföld,
Czalloköz, etc. Helveticae confessionis utitur

Az ordináció előtt állók esküszövege, amit a mátyusföldi, csallóközi, stb. helvét hitvallású testvérek egyháza használ

Az örök Mindenható Atya Ur Isten és az ő aldott Szent Fia, az Ur Jesus Christus és az Szent Lelek, egy bizony Isten, ki minden titkoknak általatoja, szíveknek, veséknek vizsgálója, az igazaknak és az igaz mondoknak meg tartója, az hamissaknak és hazugoknak erős meg büntetője, engemet, N. N., úgy segéllyen, és úgy legyen nekem kegyelmes Istenem, hogy az mely hivatalra mast engemet az ü szolgálai által és az több köröztyenec által valaszt, abban ő Fölsegenec híven, igazan és tökéletesen akaroc szolgálni, és hogy attól az tudomantól, mellyet az ő Profetai és Apostoli által előnkben adot, holtig nem akaroc el tavalozni, hanem annak hirdetője és oltalmazója akaroc lenni az köröztyenec között az Helvetiai confessionac magyarázattya szerint, továbbá, hogy azt az tudomant iambor eletemmel meg akarom ekesetenni és erőssetenni, és hogy senkinek gonoz eletemmel botrankozasara tehetségem szerint nem igyekezem, hanem inkább mindennek akaroc io pelda ado lenni, és az fő gondviselő Uraimnak engedelmes lenni. Az mindenható Isten engemet úgy segéllyen, ennekem úgy irgalmazzon, az mely igazan ezeket fogadom, sőt ha meg tartom, megh segéllyen, ha pedig vakmerőkeppen el mulatom, meg büntessen. Amen.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 120–121. Szövege után a lejegyző – idézve Pál apostolt (1Kor 9,16b) – a következő személyes megjegyzést csatolta hozzá: *Amen. Vae mihi, si non evangelizavero. Ita assentior ego, Emericus Gál manu propria, minister ecclesiae Weszprimiensis.* **Magyarul:** *Úgy legyen! Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot! Ezzel én, Gál Imre, a veszprémi egyház lelképásztora egyetértek. Saját kezűleg.*

Kiadás: –

8b.

XVII. század végi lejegyzés

Formula juramenti Ungarica

Az eskü magyar szövege

Az Eörök mindenható Atya Ur Isten és az eő aldott Szent Fia, az Ur Jesus Christus és az Szent Lelek, egy bizony Isten, ki minden titkoknak általatoja, szíveknek, veséknek vizsgálója, az igazaknak és az igaz mondoknak meg tartója, az hamissaknak és hazugoknak erős meg büntetője, engemet,

N. N., úgy segéllyen, es úgy legyen ennekem kegyelmes Istenem, hogy ez mely hivatalra most engemet az eö szolgálai által es az több Körösztienek által választ, abba eö felsegenek hiven, igazan es tökelletessen tehetsegem szerent akarok szolgálni, es hogy attul az tudomantul, mellyet az eö Prophetai es Apostoli által előnkben adott, holtig nem akarok el tavozni, hanem annak hirdetője es oltalmazója leszek az körösztienek között az Helvetiai Confessionak magyarázattya szerent, tovább, hogy azt az tudomant jambor eltemmel meg akarom ekeseteni es erőseteni, es hogy senkinek gonosz eletemmel botrankozasara tehetsegem szerent nem igyekezem, hanem inkább mindennek akarok jó pelda ado lenni, es az en előttem jaro Egyhazi gondviselő Uraimnak, Püspökömnek es Senioromnak engedelmes lenni. Az mindenhato Isten engemet úgy segellien, ennekem úgy irgalmazzon, az mely igazan ezeket fogadom, sőt ha meg tartom, meg segellien, ha penig vakmerőkeppen el mulatom s meg szegem, meg büntessen. Amen.

Forrás: Pápai eh. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 27–28.

Kiadás: MOKOS 1901. 193–194.

9.

1655. június 5.

Formula adiurandi ordinandos ante ordinationem

Az ordináció előtt álló ordinálandók esküvésének módja

Az Attya Mindenhato Úr Isten es az ü öröken áldot Szent fia, az Úr Jesus Christus es az Szent Lélek edgy bizony Isten, ki minden titkoknak által latoia, sziveknek, veseknek vizgaloia, az igazaknak es igaz mondoknak megh tartója, az hamissaknak es hazugoknak erős megh büntetője, engemet, N. N., úgy szegelljen, hogy az mellý egy hazi tisztre engemet mostan választot az ű Anya Szentegyhaza által, abban az edgy hazi hivatalban ő Szent Fölsegenek es az ű Ecclesiajanak hiven es igazan akarok szolgálný, es az ű Szent igejenek tisztan valo hirdeteseben, Szent Sacramentuminak igazan valo ki szolgáltatásaban az Helvecziai Confessionak magyarázattya szerent, es hogy az ream bizattatot Egyhazi Tisztet jambor Istenes eletemmel, fegyheterlen erkölczőmmel igyekezem megh böczüllenný, es

hogy az en előtttem jaro Egýhazi rendek mind az mastanyaknak s mind az utan következendőknek minden törvény szerent valo dolgokban engedelmes akarok lenni. Az mindenható Isten engemet, N. N., úgy szegelljen, az mellý igazan ezeket fogadom. Amen.

Per Stehanum Csohy manu propria

Anno 1655. die 5. Junii.

Csói István által saját kezűleg.

Az 1655. évben, június 5. napján.

Forrás: Veszprémi ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 969. 57r–v.

Kiadás: THURY 1904. 98.

V. SZENTELÉSI SZÖVEGEK

10a.

1623. –

De forma consecrationis seu benedictionis

Hanc, vel similem formulam in consecrandis ministris usurpare possumus:

In nomine Domini nostri Jesu Christi, qui olim suos apostolos donis Spiritus Sancti instructos misit in universum orbem terrarum praedicare evangelium, administrare sacramenta, ac potestatem clavium seu disciplinam ecclesiasticam exercere, in sancta hac synodo auctoritate sancti huius presbyterii confero tibi potestatem annuntiandi verbum Dei, administrandi sacramenta Eius, et poenitentes a peccatorum suorum vinculis absolvendi, impenitentes vero ligandi. Deus Pater per meritum Filii sui Jesu Christi effundat de Spiritu suo in omnem carnem, ut prophetent filii nostri. Ille Spiritus Sanctus multiformem suam tibi largiatur gratiam, mentem tuam illuminet, cor tuum inflammet in agnitionem et amorem doctrinae suae coelestis, deducat te in omnem veritatem ad gloriam sacrosancti sui nominis et aedificationem ecclesiae suae. Amen.

Forrás: Pápai eh. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 362.
Kiadás: Can. X. cl. III. KomjKán. 41.

10b.

1642. –

A' fel-szentelésnec avagy meg-áldásnac formája

E' formát, vagy ehez hasonlót ko^ovethetu^onc a' szent szólgác fel-szentelésében.

A' mi Urunc, Jesus Christusnac nevében, ki régen az o^o Apostolit meg-ruházván a' szent Lélec ajándékával, ki-ku^oldo^otte az egész fo^oldre o^oket, hogy praedikállyác az Evangeliomot, a' Sacramentomokat ki-szolgáltássác, és a' menyország kúlsánac hatalmával, avagy az Edgyházi fenyitéckel éllyenec, e' szent Gyu^olekezetben, ez jelen való szent Presbyterium méltoságával adoc néked hatalmat az Isten igéjénec hirdetésére, a' Sacramentomoc ki-szolgáltatására és a' bu^onbo^ol meg-térteknec fel-szabadításokra a' bu^on ko^otelébo^ol, a' bu^onben hevero^oknec pedig meg-tartoztatásokra. Az Atya Isten Fiánac, a' Jesus Christusnac érdeméjért ontson-ki szent Lelkébo^ol minden testre, hogy prophetállyanac a' mi fiainc; a' szent Lélec sokféle ajándékit adgya tenéked, világosítsa-meg a' te elmédet, gerjessze-fel szivedet az o^o mennyei tudományánac mind ismérétre, s-mind szerelmére, vigyen téged minden igasságra az o^o szentséges nevénc ditso^oségé-ért és épü^olésé-ért az Anyaszentedgyháznac. Amen.

Kiadás: Komjáti kánonok III. rész, X. kánon. KomjKán. 129–130.

10c.

1762. –

Formula consecrationis seu benedictionis

A szentelés vagy áldás szövege

Tiszteletes Ferjfiak! Én is ezen Tatai Szent Társaságnak Seniora a' mi Urunk, Jésum Kristusnak Nevében, a' Ki régenten a' Szent Léleknek ajándékival fel ékesítettett Apostolit el küldötte a' Széles Világra az Evangye-

liomnak prédikálására, a' Sakramentumoknak ki szolgáltatására, az Egyházi fenyítéknek gyakorlására, e' Szent Gyülekezetben, azzal a' hatalommal, mellyet vettem az Úr Istentől és az Apostolok után ami Superintendensünktől, (ismét) adok tinéktek hatalmat és szabadságot az Isten' beszédének prédikálására, a' Sakramentumoknak ki szolgáltatására, a' házasságra menő Személyeknek hittől való egybenkötöttetésekre, a' meg tért bűnösöknek bűneik kötelei alól való fel oldozásra, a' meg terni nem akaróknak meg kötözésére.

Az Atya Isten az ő Szent Fiának, az Úr Jézus Kristusnak érdeméért tölts ki az ő Szent Lelkét minden testre, hogy profetállyanak a' mi fiaink, azon Szent Lélek az ő sok formájú Kegyelmét adja tinéktek is, világossítsa meg ati elméteket, gerjeszsze fel szíveteket az ő Mennyei Tudománnyának esméretire és szeretetire, vezérellyen titeket minden Igazságra az ő Szent Nevének Ditsőségére és Anya Szent egy Házának épületire. Amen.

Concludatur voto Numerorum 6:24,25,26.

Záruljon a Számok [Könyve] 6. [fejezetének] 24., 25. és 26. [verse]⁹ könyörgésével.

Forrás: Hevesi Sámuel tatai esperes ágendáskönyve. DREKK O. 206. 28–29.

Kiadás: BENEDEK 1971. 242–243.

10d.

XX. század eleji fordítás

A felavatás vagy megáldás formája

A lelkipásztorok felavatásánál ezt a formát vagy ehhez hasonlót lehet használnunk.

A mi Urunk, Jézus Krisztus nevében, ki hajdan az ő apostolait a Szentlélek ajándékaival felruházván az evangélium hirdetésére, a szentségek kiszolgáltatására, a kulcsok hatalmának vagy az egyházi fenyítéknek gyakorlására az egész világra elküldötte, ezen szent presbitérium méltóságánál fogva ha-

⁹ Ez az alább még többször is idézett ároni áldás szövege: *Áldjon meg az Úr, és oltalmazzon! Ragyogtassa rád arcát az Úr, s legyen hozzád jószágos! Fordítsa feléd arcát az Úr, és szerezzon neked üdvösséget!* (4Móz 6,24–26)

talmat adok neked az Isten ígéjének hirdetésére, az ő szentségeinek kiszolgáltatására, a bűnbánóknak vétkeik kötelekeiből való feloldozására, azoknak pedig, akik bűneiket meg nem bánják, megkötözésére. Az Atya Isten az ő fiának, a Jézus Krisztusnak érdeméért árássza ki az ő lelkét minden testre, hogy prófétáljanak a mi fiaink. Ama Szentlélek a maga sokféle kegyelmét adja tenéked, világosítsa meg elmédet, gerjessze föl szívedet az ő mennyei tudományának megismerésére és szeretetére, vezéreljen el téged minden igazságra az ő szentséges nevének dicsőségéért és anyaszentegyházának épüléséért. Ámen.

Kiadás: THURY 1998. I. 456.

II.

1629–1641 között

Benedicendi ordinandos formula clarissimi domini

Johannis Paulidis Canisaei

Az igen jeles Kanizsai Pálfi János úr szövege az ordinálandók megáldására

Misereatur tui Dominus, et benedicat tibi.

Illuminet faciem suam super te, et misereatur tui.

Impleat te Spiritus sui Sancti gratia, et efficiat te salutare organum ecclesiae suae, ut foelici cum ~~effectu~~ {progressu} possis evangelium praedicare, sacramenta administrare <et> ecclesiasticam disciplinam exercere, idque in laudem Trinitatis Sacrosanctae, Ecclesiae suae emolumentum, atque adeo in tuae ipsius animae salutem. Amen.

Hungarice

Magyarul

Könyörüllyön te rajtad az Ur, es aldigyon meg tegedet.

Vilagosettsa megh az ő ortzajanac tekintetit terajtd, es könyörullyön te rajtd.

Töltsön be tegedet az ő szent lölkenek ajandekaval es kegyelmevel, es tegedet tegyen az ő Anyaszentegyhazanak hasznos edenyve es eszközeve,

hogy boldogh előmenetellel az Christus Evangeliomat predikalhassad az Szent haromsagh Istennec tiztessegere, ditseretire, az ö Anyaszentegyhazanac haznara, epületire, es az te magad lölkenec idvéssegere. Amen.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 122.

Kiadás: MOKOS 1901. 194 (a magyar változat).

12.

XVII. század közepi lejegyzés

Formula consecrandi seu benedicendi ordinandos

Deus Pater ille noster coelestis, qui ad sacrum hoc ministerium te vocavit, Spiritu suo te illuminet, dextera sua te confirmet, zeloque veritatis evangelicae ac pietatis sincerae cor tuum inflammet, eumque in modum in hoc tuo ministerio te gubernet, ut possis militare bonam militiam retinens fidem ac bonam conscientiam in verbo Dei pure praedicando, sacramentis legitime administrandis, ecclesiastica disciplina rite exercenda et vitae, morumque pietate sincere operanda¹⁰ ad glorificationem nominis Divini, amplificationem regni Filii Dei Jesu Christi et salutare aliorum exemplum et emolumentum. Amen.

Formulam consecrandi se<u> benedicendi ordinandos Latinam vide in libro Canonum classe 3tia, canone X.

Az ordinálandók felszentelésének vagy megáldásának szövege

Ama mennyei Atyánk, aki téged kiválasztott ezen szent szolgálatra, Szentlelke által világosítson meg téged, jobbjával erősítsen meg téged, az evangélium igazságának és az őszinte kegyességnek buzgóságával gyújtsa lángra szívedet, és kormányozza azt ezen szolgálatodban oly módon, hogy tudd a jó harcot megharcolni, megtartva a hitet és a jó lelkiismeretet Isten ígéjének tiszta hirdetésében, a sakramentumok törvényes kiszolgáltatásában, az egyházi fenyíték illő gyakorlásában és az életmód és az

¹⁰ Az eredetiben hibásan: *ecclesiasticam disciplinam rite exercendam et vitae, morumque pietate sincere operandam*.

erkölcsök kegyessége révén tiszta működtetésében Isten nevének dicsőségére, Isten Fia, Jézus Krisztus országának gyarapítására és mások üdvös példájára és előmenetelére. Ámen.

Az ordinálandók felszentelésének vagy megáldásának <másik> latin szövegét lásd a kánonoskönyben, a III. osztály X. kánonjában.

Forrás: Veszprémi ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 969. 58r.

Kiadás: THURY 1904. 98.

13.

XVII. század végi lejegyzés

Formula benedicendi tempore impositionis manuum

Manus DEI omnipotentis, Patris, Filii et Spiritus Sancti sit super te, protegat et gubernet te, ut eas et fructum tuo ministerio quam plurimum afferas, isque maneat in vitam aeternam. Amen.

Az áldás szövege a kézrátétel idején

A mindenható Isten, az Atya, Fiú és Szentlélek keze legyen fölötted, őrizzen és vezessen téged, hogy menj, és szolgálatoddal minél több termést hozz, és őrizzen meg az örök életre. Ámen.

Alia formula. Num. 6. versus 24. 25.

Misereatur tui Dominus, et benedicat tibi.

Illuminet faciem suam super te, et misereatur tui.

Impleat te Spiritus sui Sancti gratia, et efficiat te salutare organum ecclesiae suae, ut felici cum profectu possis praedicare evangelium, <et> sacramenta administrare. Idque in laudem Trinitatis Sacrosanctae, Ecclesiae suae emolumentum, atque adeo in tuae ipsius animae salutem. Amen.

Más szöveg. Számok könyve 6. <rész>, 24–25. versek.

Könyörüljön rajtad az Úr, és áldjon meg téged.

Ragyogtassa fel arcát fölötted, és irgalmazzon neked.

Töltsön be téged Szentlelke ajándékával, és tegyen téged egyháza hasznos eszközévé, hogy sikeres előrehaladással tudd hirdetni az evangéliumot és kiszolgáltatni a sakramentumokat, mindezt a Szentháromság dicsőségére, egyháza hasznára és a te saját lelked üdvösségére. Ámen.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 23.

Kiadás: –

14.

1762. –

El végeződvén a' Könyörgés, és az Ordinandus térdeiről fel állván, a' Püspök vagy Senior ezt mondja néki:

Az Élő Istennek, az Atyának, Fiúnak és Szent Léleknek Nevében azzal a' hatalommal, melly adatott énnékem ebben a Tractusban lévő Atyafiaknak közönséges Synodusa által, meg tisztellek Tégedet a' Lelki-Pásztorságnak és az Evangyeliomi Szent Szolgálatnak Hivatalával, Hatalmat adook néked az Isten' beszédének prédikálására, a' Szent Sakramentumoknak ki szolgáltatására és a' meg térő bűnösöknek az ő bűneik botsanatjának hirdetésére ami Urunk Jesus Kristusnak véghetetlen érdemében. És e' szerént Atyámfiának fogadlak és Szolga társomnak esmérlek Tégedet a' mi Nagy Istenünknek és Idvezítőnknek szolgálattjának munkájában, kinek Kegyelmébe ajánlak az én Lelkemnek minden indulatival. Ámen.

Ennek a' fel szentelésnek nagyobb meg erősítésére a' jelen lévő Tiszteletes Atyafiak kezek adásával szolgál-Társokká fogadnak Tégedet.

Forrás: Hevesi Sámuel tatai esperes ágendáskönyve. DREKK O. 206. 124–125.

Kiadás: –

VI.

LELKÉSZSZENTELÉSI KÖNYÖRGÉS

15a–b.

1750–1760 közti és 1762-es lejegyzés
Oratio tempore impositionis manuum dicenda¹¹
A kézrátétel idején mondandó könyörgés

Oratio tempore candidature¹²
Könyörgés a jelölés idején

Mi Vallásunknak Apostola és Fő Papja! Ur Jesus Christus, élő Istennek Szent Fia, ki vagy Szent Atyádnak fényességének dicsősége és annak Személyének ki metztetett¹³ bélyege! Sors szerint néked jutott és keresztednek vére által töled¹⁴ megváltatott dicsőséges¹⁵ örökségednek hatalmas és győzhetetlen Ura! A ki eleitől fogva ezen Lelki örökségednek védelmezésében és¹⁶ az Idvességnek esméretire való igazgatásában megmutattad régi hatalmatod és hűséges Pásztorságodat, mert ugyanis mint Lelkeknek Hűséges Pásztora és gondviselője az időknek szakaszaiban a Szenteknek egy Testben való kötötzetésekre, a szolgálatnak munkájára a Te Titkos Tesztetnek, az anyaszentegyháznak építésére adtál Apostolokat, Evangelistákat, Pásztorokat és Doctorokat, hogy a Te jótéteményesid mindnyájan jutnának a Hitnek és a Te esméretednek edgyességére e végre, hogy lennének Tellyes férfiakká a Te megöröködött állapotodnak mértéke szerint.

Amiképpen hogy a Te lábaidnak sámolánál önnön magát¹⁷ Lelki aláztossággal meghajtó szolgálatis¹⁸ elő állítottad, hogy részes¹⁹ legyen²⁰ e szolgálatban, hogy sok fiakat a Te dicsőségedre készítsen,²¹ de mivel e nagy dolognak jó lelki esmérettel való végben viteléreh senki önnön magátúl nem

¹¹ **a**

¹² **b**

¹³ **b** metszett

¹⁴ **b** hiányzik

¹⁵ **b** utána és

¹⁶ **b** hiányzik

¹⁷ **b** magokat / magát

¹⁸ **b** Szolgádat / szolgálatis

¹⁹ **b** részesek / részes

²⁰ **b** Légyenek / legyen

²¹ **b** készítsenek / készítsen

alkalmas, anakokáért maghajttyuk ő felette²² a mi Lelkeinknek Térdeit a Te kegyelmességednek széki előtt esedezvén Felségednek ő érette,²³ hogy ha immár ötöt²⁴ ez helyben való Gjölekezetednek Örállóú adtad, hogy ha a Te Hiveidnek Lelkekért Vigyázóú és Számadóú hagyta, és a Te Juhaid Pásztorává²⁵ választottad, vidd végben, kérünk, a Te Szent Nevedért, a melly jót ő benne²⁶ elkezdettél, és öregbicsed Szent Lelkednek ajándékát, mellyet ez ideig véle²⁷ közlöttél.

Adgyad a Te Szent Igédnek igaz értelmét Szívében,²⁸ adgyad annak buzgóságát Lelkében,²⁹ adgy ő nékie³⁰ tettetés nélkül való szeretetet, igaz hitet, jóreménységet,³¹ maga³² sorsával megelégedő Lelket, adgy szóllásbéli bátorságot, tehetséget,³³ hivatalyában³⁴ való szorgalmatosságot, szorgalmas hűséget és minden embereknek Idvességekhez Szent és buzgó szeretetet, hogy valamiképpen, midőn másnak prédikállyá³⁵ az Igét, maga³⁶ megvettett³⁷ ne³⁵⁰ légyen.³⁵⁰

Örizd meg Szívét³⁸ fösvenységtől, nyelvét³⁹ hizelkedéstől, és engedgyed, hogy a Te nevednek dicsőséges dicséretire igazgassa⁴⁰ minden gondolatit,

²² **b** felettek / felette

²³ **b** érettek / érette

²⁴ **b** őket / ötöt

²⁵ **b** Pásztorivá / Pásztorává

²⁶ **b** benne / benne

²⁷ **b** vélek / véle

²⁸ **b** az ő Szívekben / szívében

²⁹ **b** Lelkekben / Lelkében

³⁰ **b** nékiek / nékie

³¹ **b** reménységet

³² **b** magok / maga

³³ **a** hiányzik

³⁴ **b** hivatalyokban / hivatalában

³⁵ **b** prédikállyák / prédikállya

³⁶ **b** magok / maga

³⁷ **b** megvettettek ne légyenek / megvettett ne légyen

³⁸ **b** Szíveket / szívét

³⁹ **b** nyelveket / nyelvét

⁴⁰ **b** igazgassák / igazgassa

szóllásit és cselekedetit, és így a Te Hiveidnek példa⁴¹ lehessen³⁵⁴ a nyájaskodásban, a szeretetben, a hitben és Tisztaságban.

Tarcsd meg, óh, dicsősséges Mennyei Nagy Felség, hűséges gondviselésére⁴² és³⁵⁵ legeltetésére³⁵⁵ biztatott⁴³ kicsiny Gyülekezetednek minden némű igaz Tagjait a Hitnek edgyességében. Adgy ő⁴⁴ nékiek Szent Igédhez való buzgóságot, adgy nékiek megesmért hitekben mind végig megmaradandó álhatatosságot a Te kegyelmességednek dicséretire. Amen.

Mi Atyánk, etc.

Forrás: **a:** Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 547–549.

b: Hevesi Sámuel tatai esperes ágendáskönyve. DREKK O. 206. 25–28.

Kiadás: –

VII. EGYÉB FORRÁSOK

16. Lelkészszentelési ének 1612–1628 között.

CANTIO
tempore impositionis manuum ministris ordinandis canenda

ad notam O, Izrael, szerető nepem...
clarissimi domini Stephani Pathaini superintendentis

A kézfeltétel idején a lelkészek ordinálására éneklendő
ÉNEK

⁴¹ **b** példák lehessenek / példa lehessen

⁴² **a** *hibásan* gondviselésedre **b** gondviselésekre és legeltetésekre / gondviselésére és legeltetésére

⁴³ **b** bizott

⁴⁴ **b** *hiányzik*

*az Ó, Izrael, szerető népem... dallamára
az igen jeles Patai István püspök úr <szerezte>*

<S>zent az Ur, es szent az ő neve, idvösséges szent igeie,
szentseges minden ő szerzese, rettenetes ő törvénye.

Tellyes hatalma mindeneken, az mennyei seregeken,
birodalma mind mennyen, földön, es az melyseges tengeren.

Ennec hazaban kic szogaltoc, mint palma féc viragoztoc,
Enec szoival vigadgiatoc, es szent nevet ugy aldg yatoc.

Parantsolattyat fogadgiatoc, felelemmel imadgiatoc,
aldomasa száll reatoc, ha tiztetekben el iartoc.

Ha ertelem nekül szükölködtöc, azt az Urtol ti keriétec,
ketseg nekül el veszitec, szent törvényét őrizzetec.

Az Úr meg aldgyon titeket, igazgassa elmeteket,
batoresza sziveteket, büntöl őrizzen titeket.

Nagy meltosag ez {ám} raitatoc, hogy Isten papiai vadtoc,
Azert nekic aldozzatoc, ötet naponként aldg yatoc.

Uralkodic e közöttetöc, mert lakozic ti bennetec,
örvendözzön {hát} ti {s}zivetec, oh, mennyei örökösőc.

Sionban vagyon ő lakasa, öve Salemnec varasa,
mondasaban nints változasa, nepenec erős paisa.

Parantsol az JEHOVA nektec, ez vilagra ki mennyetec,
{És} szent igeiet hirdessetec, ű leszen vegigh veletec.

Azért vegyétec aldomasat, az Szent Lelec aiandekat,
kivel {az} ördögnec orszagat, elroncsatoc ő hatalmat.

Tiszta életben ti ellyetec, egy mást igen szeressetec,
az hitben eggyessec legyetec, ezt hadgya az Úr tinektec.

Hangassaggal {azt} kialtsatoc, az mit titkon hallottatoc,
mint az egen ~~szép~~ {fényes} csillagoc, ez vilagon ugy iarjatoc.

Az kössegnec szep tüköref{i}, ez vilagnac ő savai,
mert ti vattoc szövetneki, kikre szokott minden nezni.

Isten leven {is} ti veletec, nem arthat senki tinektec,
ioszan eletet kövessetec, hog{y} vetekben ne esetec.

Szent Irasnac {szent} igassaga, mennyországnac draga kultsa
kezeteknel {van} gazdagsaga, minden ionac sáfársága.

Vigyazzatoc {hát} sörenseggel, mert az őrdög dühösseggel,
olalkodic {nagy} mesterseggel utannatoc nappal s éjjel.

Predikalvan faradgyatoc, Istenert munkalodgyatoc,
az hit mellet szenvedgyetec, ditsöseg legyen heletec.

Ez vilagnac ő szidalmat, meg vessetec karomlasat,
~~hogy~~ {higgyük} az Urnac igassagat, meg tapasztallya hatalmat.

Restec a iora ne legyetec, hivolkodastul fussatoc,
az Szent irast olvassatoc, mellyett tiztan ki adgyatoc.

Iregyse es {a} bozonkodus, tavol iarion atkozodas,
reszegskedes es tobzodas, tavol legyen harag tartas.

Ne ragalmaz, és fösveny se legy, szodba tökelletes te legy,
Usoras, lopo, gylkos ne leg', hogy Istennél te kedves legy.

Ti kevelyec {is} ne legyetec, noha vagyön böltsesegtec,
mert Isten leszen ellensegtec, ha alazatossac nem lesztec.

Egyetemben {ezt} mondgyuc azert, aldott az Úr io voltaert,
kit minden retten hatalmaert, imad fölseges voltaert.

No, Istennec szent {szép} serege, kinec szent lelec vezere,
induly föl mar uy ditseretre, s mondgyad, aldott Urnac neve.

Davidnac ki meg esküdtel, es vele minden iott tettel,
Christusban minket szeretettel, es örökösidde tettel.

Erösséts meg {te} szent lölköddel, kazdagéts meg kegyelmeddel,
aldgy meg {jo} tizta ertelemmel, batorsaggal, szeretettel.

Szent vagy, Uram, szent az te neved, szentseges az te beszeded,
te seregedet öregbetsed, velűnc magad tizteltessed.

Nagy hatalom es {nagy} tiztesség, neked adassecc ditsöseg,
te vallasodban szep edgyesseg, legyen köztűnc nagy tsöndessegh.

Amen.

Finis.
Vége.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 17–20.
Kiadás: KomjKán. 181–184. TÓTH 1808. 78–81. TÖRÖK 1901. 119–121. KOMLOVSZKI–
STOLL 1976. 176–179, 527.

17.

Szeremlyéni János papi diplomája
Pápa, 1630. június 10.

OMNIBUS ET SINGULIS JESU CHRISTI FIDELIBUS in unitate fidei per
charitatis vinculum nobis coniunctis praesentium notitiam habituris gratia
et pax a Deo Patre et Domino nostro Jesu Christo!

DULCISSIMUS NOSTER Salvator ex antro sepulchri redivivus nihil prius
in votis habuit, quam ut mortales fructuum suae passionis et mortis
participes faceret, dispersosque Dei filios per evangelii praedicationem in
unum congregaret. Eo ipso ergo gloriosae suae resurrectionis die vivum se
apostolis exhibens sacrum ministerium, in quo beneficia sua universa in
unum quasi fasciculum colligendo reposuit, his eos verbis allocutus
instituit: Sicut misit me Pater, ita et ego mitto vos. Insufflavit insuper in
ipsos, accipite, inquit, Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata,
remittuntur, et quorum retinueritis, retenta sunt. Divinum hunc ordinem
idem Salvator, quod Catholica in Ecclesia militante conservatum et
continuatum velit, apostolus his videtur innuere: Alios dedit pastores et
doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in aedifi-
cationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei et
agnitionis Filii Dei, in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis
Christi. Quod autem apostoli ministros ordinandi potestatem et authori-
tatem habuerint, eam exercuerint, quodque in ipsa ordinatione non rasura,
non unctura, ludicrisque aliis caeremoniis, quas degeneris posteritatis
superstitio adinvenit, sed simplici manuum cum jeiunio et precibus
impositionis ritu usi fuerint, ipsorum ex Actuum libro, gentiumque
doctoris ad Timotheum et Titum epistolis palam eliquescit. Quae quidem
potestas et authoritas a Christo Domino apostolis collata non est unacum
ipsis mundo ablata, verum etiam num manet. Sed forte quaerat quis:
Ubinam ea manserit, sitque quaerenda? Respondemus: in Ecclesiarum
apostolicarum archivo. Et quaenam, dices, hodie Apostolicae Ecclesiae?
Audi celebre illud Tertulliani dictum: Ecclesiae, quae licet nullum ex aposto-
lis vel apostolicis authorem suum proferant, ut multo posteriores, quae

denique quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus apostolicae deputantur propter consanguinitatem doctrinae. Hactenus Tertullianus quo demonstratur, Ecclesiam aliquam Apostolicam censi ex eo, si in fide cum apostolis conspiraret, doctrinaeque apostolicae consanguinitatem foveat et habeat. Nota itaque Apostolicae Ecclesiae est in fide cum apostolis conspiratio et doctrinae consanguinitas. Etiam si igitur Ecclesiae nostrae, ut apostolis longe posteriores nullum (quo nomine adversarii quoque nostri tragice nobis insultant) ex apostolis vel apostolicis authorem suum proferre possent, tamen, cum in eadem fide cum apostolis conspirant, sane non minus apostolicae habendae sunt propter consanguinitatem doctrinae. Unde si apostolicae sunt, ut certe sunt, quis auctoritatem quoque et potestatem ministros ordinandi eas habere negaverit? Quisquis nobis eam extorquere, aut apud nos non esse probare nititur, prius fidem apostolicam et doctrinae consanguinitatem extorqueat, nosque cum fide et doctrina apostolica nihil consanguinitatis habere demonstret, necesse est. Usque dum enim hoc non praestiterit, in illo probando nil profecturis littora bobus arat.

Nos itaque, evangelici Cisdanubianarum ecclesiarum ministri, cum nostras ecclesias apostolicas esse ipsa fides apostolica, doctrinaeque consanguineitas manifeste coarguant, ministros ordinandi potestatem et auctoritatem apud nos existere certi eo privilegio in pastorum principis Christi (qui dixit: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut extradat operarios in messem suam Mat. 9. v. 37. 38.) gloriam et ecclesiarum aedificationem utentes virum hunc honestum **JOANNEM SZEREMLEINI** fidelem eum sermonem, qui secundum doctrinam est, amplectentem, ab omnibus erroribus et haeresibus calculo Ecclesiae Catholicae ex scriptura damnatis abhorrentem, bonum vitae et conversationis testimonium etiam ab iis, qui foris sunt, habentem, ab ecclesia **FOL ŐRIENSI** legitime vocatum, examine de more praemisso manuum presbyterii nostri cum jeiunio et precibus impositionis ritu apostolico in ministrum ecclesiae ordinavimus, ipsique non humanas traditiones, sed purum Dei verbum in veteris et novi testamenti canonicis libris (in quibus omnia quaecunque tum ad fidem salvificam, tum ad vitam Deo placentem recte informandam requiruntur, plenissime exposita ha-

bentur) comprehensum juxta fidei analogiam in apostolico, quatuor idem illarum primarum et praestantissimarum synodorum Nicaeae, Constanti-nopoli, Ephesi et Chalcedone celebratarum, Athanasiano quoque et omni-bus his similibus symbolis, necnon etiam in confessione nostra Helvetica contentam praedicandi, duoque sacramenta, baptismum scilicet et coenam Domini secundum institutionem Christi administrandi auctoritatem in Domino contulimus, ipsum omnibus piis, ut pro vero et legitime ordinato ministro agnoscant et amplectantur, officiose recommendantes.

Precamur insuper supplici voto unanimes, ut manus Dei omnipotentis, Patris, Filii et Spiritus Sancti sit super eum, protegat et gubernet eum, ut eat, suoque ministerio fructum quam plurimum afferat, isque maneat in vitam aeternam.

Cui in evidens legitimae suae ordinationis testimonium patentes hasce literas nostras authentico communitatis nostrae sigillo, manuumque subscriptione munitas dandas et concedendas esse duximus.

Datum in oppido **PAPA** generali nostra in congregatione, die **20.** mensis **Junii**, anno aerae Christianae **1630.**

Johannes Paulides
Canisaeus episcopus

manu propria

Stephanus Tholnaeus
minister ecclesiae

Tsopakien-sis, senior
manu propria

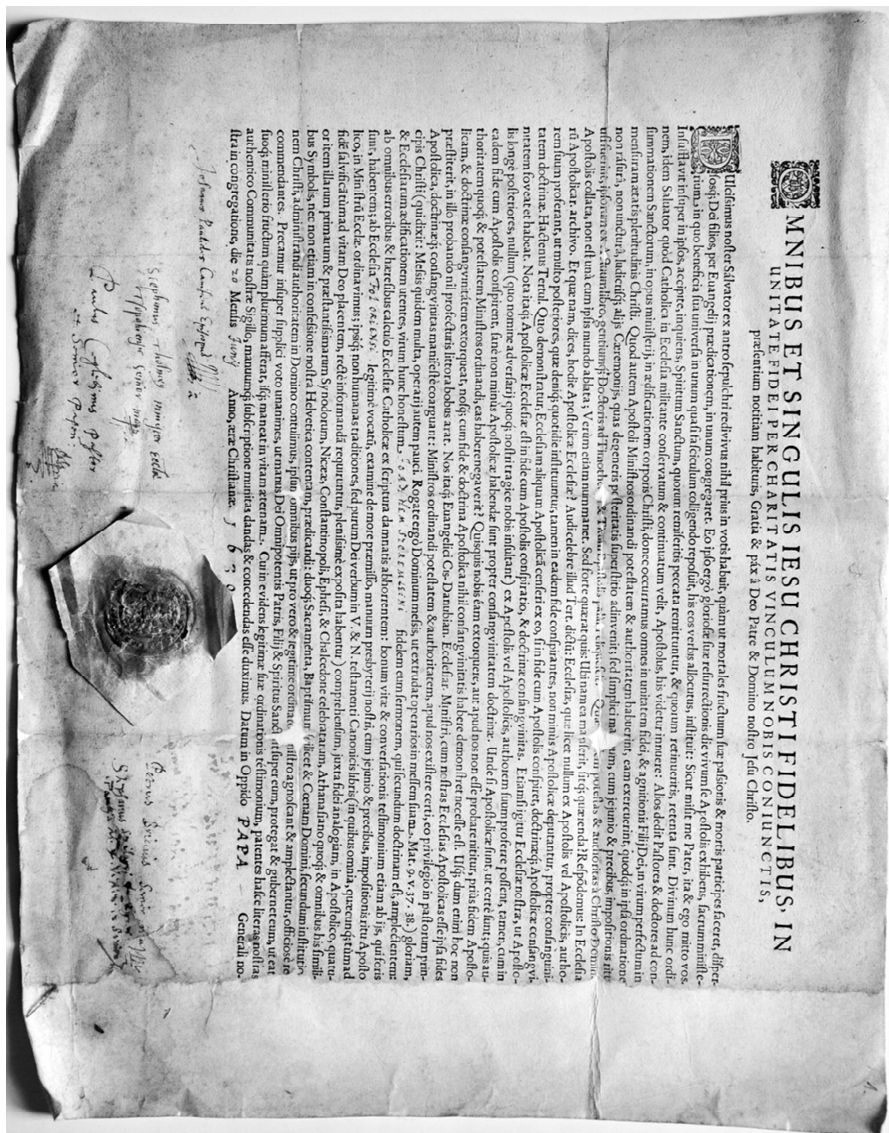
Paulus Cegledinus
pastor et senior
Papensis
manu propria

SIGILLUM

Petrus Briccius senior
manu propria

Stephanus Szilagyi de
Egres Patakkja⁴⁵
minister ecclesiae
Vepiensis et senior
manu propria

⁴⁵ Az E betű nehezen olvasható, azonosítását két másik adat tette lehetővé: *Stephanus Szylagy de E. P. I. sz. ehk. jkv. DREL I. 1. a. 1. 260. Steph. Szilagyi de Egres Patakia/Patakya. IVÁ-NYI 1990. 315, 322. Egrespatak a Szilágyságban van, Zilah mellett nyugatra.*

Szeremlyéni János papi diplomája
Pápa, 1630. június 10.

JÉZUS KRISZTUS MINDEN EGYES HÍVÉNEK, akiket a szeretet köteléke a hit egységében hozzánk kapcsol, és a jelen levél tudósítását olvasni fogja, kegyelem és békesség az Atyaistentől és a mi Urunk, Jézus Krisztustól!

Legdrágább Üdvözítőnk a sírkamrából új életre kelve semmit nem óhajtott jobban, mint azt, hogy a halandók részesüljenek szenvedése és halála gyümölcseiből, és Isten szétszórt fiait az örömhír hirdetése révén egybegyűjtse. Ezért magától értetődően dicsőséges feltámadásának napján megmutatván az apostoloknak, hogy él, ezekkel a szavakkal hozzájuk szólva: Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket, megalapította a szent szolgálatot, melybe mintegy csokorba egybegyűjtve belehelyezte összes jótéteményét. Ezen felül beléjük árasztotta a Szentlelket, mondván: vegyétek, akiknek megbocsátjátok bűneit, annak el lesznek engedve, akinek megtartjátok, annak megmaradnak.⁴⁶ Úgy látszik, az apostol egyetért azzal, hogy ugyanezen Üdvözítő meg akarta őrizni és folytonossá akarta tenni ezen szent rendet: másokat pásztorrá és tanítóvá tett a szentek tökéletesítésére és Krisztus testének fölépítésére, amíg mindnyájan el nem jutunk az Isten Fia hitének és megismerésének egységére, és tökéletes emberré nem leszünk, [elérve] Krisztus teljessége életkorának mértékére.⁴⁷ Hogy pedig az apostoloknak megvolt a hatalma és engedélye a szolgák ordinálására, és azt gyakorolták, méghozzá ezen ordináció során nem borotválással, nem felkenéssel, vagy más nevetséges szertartásokkal, melyeket az elfajzott következő nemzedékek babonásága talált ki, hanem böjttel és könyörgéssel együttjáró kézfeltétellel egyszerű szertartásával jártak el, ezek cselekedeteinek könyvéből, és a népek tanítójának Timóteushoz és Tituszhoz írt leveleiből nyilvánvalóan kiderül. Ez a Krisztus Urunk által az apostoloknak adott hatalom és engedély pedig nem tűnt el a világból velük együtt, hanem most is fennáll. De esetleg valaki meg fogja kérdezni: Ugyan hol áll fenn, és hol kell keresni? Azt fogjuk válaszolni: az apostoli egyház kincstárában. És ma, mondod, ugyan melyik az apostoli egyház? Hallgasd meg Tertullianus eme híres mondását: Azok az egyházak, amelyek ugyan senkit nem mutatnak fel alapítóként az apostolok vagy a környezetükben éltek közül, minthogy sokkal későbbiek, amelyek legalább naponta keletkeznek, mivel azonban ugyanabban a hitben egyetértenek, a tanítás rokonsága miatt nem kevésbé tarthatók apostolinak. Ezáltal Ter-

⁴⁶ Jn 20,21–23.

⁴⁷ Ef 4,11–13.

tullianus máig igazolja, hogy bármelyik egyházat apostolinak lehet tartani akkor, ha a hitben egyetért az apostolokkal, és a rokonságot az apostoli tanítással ápolja és fenntartja. Az apostoli egyház ismertetőjele tehát a hitbeli egyetértés az apostolokkal és a tanítás rokonsága. Még ha tehát a mi egyházaink, minthogy az apostoloknál sokkal későbbiek, senkit az apostolok vagy a környezetükben éltek közül nem is tudnak felmutatni alapítóként, mely címen ellenfeleink is iszonyúan bántanak minket, mégis, mivel ugyanabban a hitben az apostolokkal egyetértenek, bizony nem kevésbé tarthatók apostolinak a tanítás rokonsága miatt. Ha apostoliak, amint bizonyosan azok, hogyan tagadhatja bárki, hogy a szolgálok ordinálásának hatalmával és engedélyével ezek nem rendelkeznek? Ha bárki arra törekszik, hogy tőlünk azt elvitassa, vagy megmutassa, hogy nálunk nincs meg, előbb az szükséges, hogy az apostoli hitet és a tanítás rokonságát vitassa el, és bebizonyítsa, hogy mi a hittel és az apostoli tanítással semmilyen rokonságban nem vagyunk. Amíg tehát ez nem áll fenn, ennek a bizonygatása során a partot semennyire nem haladó ökrökkel szántja.

Mi tehát, a dunáninnyi evangéliumi egyházak szolgálói, mivel maga az apostoli hit és a tanítás rokonsága nyíltan bizonyítja, hogy egyházaink apostoliak, bizonyosak vagyunk abban, hogy megvan nálunk a lekipásztörök ordinálásának hatalma és engedélye, ezzel a kiváltsággal a pásztorok fejedelme, Krisztus dicsőségére (aki azt mondta: Az aratás sok, az aratók pedig kevesen vannak. Kérjétek az aratás Urát, küldjön ki munkásokat aratásába! Mt 9,37–38) és az egyházak építésére figyelmet fordítván eme jeles férfiút, **SZEREMLYÉNI JÁNOST**, aki szereti azt a megbízható beszédet, ami a tanítás szerint van, iszonyodik minden tévedéstől és eretnokségtől, melyet a Katolikus Egyház ítélete az írás alapján kárhoztat, rendelkezik az életéről és magaviseletéről szóló olyan jó bizonyosságlevéllel is, mely azoktól származik, akik a padokban ülnek, és akit a **FELSŐŐRI** egyház törvényesen meghívott, miután szokás szerint vizsgát tett, böjttel és imádsággal kísérve véneink kézrátételének apostoli szertartásával az egyház szolgájává ordináltuk, és az Urban megadtuk neki a felhatalmazást, hogy ne emberi hagyományokat, hanem azzal a hittel egyezően, melyet a Niceában, Konstantinápolyban, Efezusban és Kalkedónban tartott ama négy első és igen kitűnő zsinat által fogalmazott apostoli, valamint az Athanasius-féle és a többi egyéb hitvallás, továbbá a mi helvét hitvallásunk is tartalmaz, hirdesse Isten tiszta igéjét, mely az Ó- és Újszövetség kanonikus könyveiben van összegyűjtve, s melyekben minden, ami részint az üdvösségszerző hit, részint pedig az Istennek tetsző élet helyes kialakításához szükséges, teljességgel ki van fejtve, és Krisztus meghagyása szerint kiszolgáltassa a két

sakramentumot, tudniillik a keresztséget és az Úr vacsoráját, őt pedig készségesen ajánljuk minden istenfélő ember számára, hogy ismerjék el és karolják fel mint valódi és törvényesen ordinált szolgálót.

Ezenfelül esdeklő imában egyesülten könyörgünk azért, hogy a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek legyen fölötte, oltalmazza és vezesse őt, hogy menjen, szolgálatával teremjen minél több gyümölcsöt, és maradjon meg az örök életre.

Neki pedig törvényes ordinációja tanúsítására átadjuk és kiállítatjuk eme nyílt oklevelünket, mely közösségünk hiteles pecsétjével és kezünk aláírásával lett megerősítve.

Kelt Pápa városában [tartott] közgyűlésünkön, június hónap 20. napján, a keresztény korszak 1630. esztendejében.

Kanizsai Pálfi János
püspök saját kézzel

Berecki Péter esperes saját
kézzel

Tolnai István, a csopaki
egyház lelkésze, esperes
saját kézzel

PECSÉT

Egrespataki
Szilágyi István, a vépi
egyház lelkésze és esperes
saját kézzel

Ceglédi Pál pápai
lelkipásztor és esperes
saját kézzel

Eredeti: DREL I. 24. f. 1. Nyomtatott szöveg, díszes iniciálékkal, a szabadon hagyott részeket kézírással töltötték ki (a latin szövegben ezt **vastag** betűkkel jelöltük). A pecsét kör alakú, papírfelzetes. Képén a pünkösdi jelenet látható: két oszlop között néhány apostolfigura áll vagy térdel, fejük felett a Szentlélek lebeg galamb képében. Körirata olvashatatlan.

Kiadás: –

18.

Komáromi Sülye József pápai lelkész és esperes fogalmazványa az új lelkészek kibocsátása és ordinálása körüli teendőkről
Pápa, k. n. (1736 után)

Formula agendorum circa personas ad ministerium sacrum noviter exmittendas et ordinandas statui ecclesiarum Helveticae confessioni addictarum post libertatem synodos particulares ac generales convocandi per articulum <XXXI.> diaetae Poseniensis anni <1715.> sublatam, necnon resolutionem regiam in negotio religionis ad acta commissionis Pesthiensis anno 1731. emanatam accomodata canonibus tamen receptis conformiter eo, quo fieri potuit, modo concinnata per Josephum Komaromi ecclesiae Papensis Helveticae confessioni addictae verbi Divini ministrum, eiusdemque Papensis tractus seniore

Exmissioni et ordinationi neoministrorum haec praemittenda:

1. In aliquam ecclesiam per dominum seniore huius tractus collocata, et necdum ad sacri ministerii omnes partes administrandas licentiata persona unacum ecclesiae suae potioribus debet comparere coram seniore de futura exmissione et ordinatione instantiam faciendo.
2. Cum ministros ordinandi facultas secundum canones venerabilibus dominis superintendentibus et senioribus indulta sit, itaque dominus senior per suas literas notificet ordinandi et ecclesiae, cui praeerit, instantiam de expetita ordinatione, invitetque venerabilem dominum superintendentem unacum venerabilium dominorum fratrum scriba ad ordinationis actum peragendum, a quo etiam (nisi urgens fuerit festinationis causa) terminus temporis designabitur.
3. Si ob aliquas rationes venerabilis dominus superintendens vel generalis scriba adesse non potuerint, necessitas tamen exmissionem urgeat, debet venerabilis dominus superintendens facultatem seniori indulgere ad peragendum actum ordinationis.
4. Accepta a venerabili domino superintendente ordinandi facultate Canone 4. Classis 2^{dae} dominus senior terminum tum temporis, tum loci peragendae ordinationi praefigat, ad quem invitet per literas dominos suos assessores et suae diaeceseos potiores venerabiles

dominos ministros, locus vero, nisi quid impediat, debet esse ecclesia, cui ordinandus praeficitur.

5. Tandem praesente seniore cum suis assessoribus facto potioribusque ecclesiae in templo congregatis invocato primum nomine Divino examinandus ordinandus erit.
6. Finito examine, si examinatus dignus judicabitur ad capessendum munus sancti ministerii, dominus senior haec habebit dicenda et agenda:
 - Interrogabit auditores: utrum placeat istis pro futuro verbi Divini ministro hic dominus NN? An eius eruditione erunt contenti? Pariter et conversatione?
 - 2do ordinandum de his interrogabit:
 - a. An unice gloriae Dei promovendae zelo et ecclesiae Dei aedificandae studio se offerat ad sanctum ministerium capessendum?
 - b. An habeat plenam intentionem verbum Dei, eique annexa sacramenta, aliosque ritus ecclesiasticos nonnisi secundum Helveticam confessionem tradere et administrare in eaque usque ad terminum vitae permanere?
 - c. Utrum velit se sua sponte obligare ad omnem obedientiam in Domino suis praepositis et canonibus ecclesiasticis praestandam, vitamque suam et conversationem secundum canones ecclesiasticos cum omni honestate ducere?
 - d. An habeat librum agendorum, Bibliarum et canonum ecclesiasticorum, quae si habeat, producat unacum Helvetica confessione.
7. Si itaque his annuerit, dominus senior Sacris Bibliis, Helvetica confessione et canonibus ecclesiasticis in manus ordinandi traditis jubeat genua flectere et secundum formulam juramenti in canonibus expressum Hungarico idiomate eum adiurare.

8. Post haec senior adiurato benedicat.
9. Tandem reversalis exigenda erit ab ordinato secundum formulam receptam.
10. De ordinatione rite peracta et facultate sacris administrandis adiurato concessa literae testimoniales sint dandae sub manuscriptione domini senioris et praesentium venerabilium dominorum ministrorum appposito simul sigillo usuali.

Formula literarum testimonialium praesente solum seniore

Ego infrascriptus vigore praesentium testor, quod praesentium exhibitor a pietate, eruditione, modestia, aliisque virtutibus commendabilis juvenis vir dominus NN. examine publico secundum consuetudinem solemniter praemisso, juris jurandique sacramento canonice praestito per me facultate mihi a venerabili domino superintendente NN. huius superintendendae Transdanubianae concessa in ecclesiam NN. exmissus sit, eique me verbum Dei Veteris et Novi Testamentorum libris canonicis comprae-hensum secundum expositionem Helveticae confessionis praedicandi, sacramentum baptismi et sanctae Eucharistiae administrandi, novos coniuges copulandi, aliosque ritus secundum eandem confessionem usitatos exercendi licentiam et potestatem ex auctoritate etiam mihi Divinitus per ecclesiam collata, accedente etiam iudicio et consensu reverendorum dominorum assessorum et potiorum tractus huius venerabilium dominorum ministrorum tempore examinis publici et solemnisi praesentium ipsiusque ecclesiae praespecificatae contulisse, dedisse et indulgisse ita tamen, ut suo tempore ad solemnitatem manuum impositionis me admonente et invitante comparere teneatur. Quem pariter dictae ecclesiae membris fidelibus audientum et honorandum tanquam probae vitae virum officiose commendo.

In cuius rei fidem has literas sigillo venerabilis tractus usuali et manuum subscriptione roboratas exhibeo.

Datum in NN. die ... anno ... etc.

Nota bene! Si superintendens praesens fuerit, cum impositione manuum dabitur etiam formata, ideoque his testimonialibus isto casu opus non erit.

A szent szolgálatra újabban kibocsátandó és ordinálandó személyek körüli teendők módja, melyet Komáromi József, a helvét hitvallásnak elkötelezett pápai egyház lelkésze, és ugyanazon pápai egyházmegye esperese igazított a helvét hitvallásnak elkötelezett egyházak állapotához azután, hogy az 1715. évi pozsonyi országgyűlés XXXI. törvénycikke eltörölte a részleges és általános zsinatok összehívásának jogát, és a vallás ügyében az 1731. évben ki lett adva a pesti bizottság tevékenységéhez kapcsolódó királyi rendelet, és [ugyanő] fogalmazott az elfogadott kánonokkal összhangban oly módon, ahogy lehetett.

Az új lelkészek kibocsátásánál és ordinálásánál ezek legyenek betartva:

- 1. Az ama egyházmegye esperes ura által bármely egyházba helyezett és a szent szolgálat minden részének végzésére még nem felhatalmazott személy köteles megjelenni az esperes előtt egyháza jelesebbjeivel együtt, hogy kérvényezze jövőendő kibocsátását és kirendelését.*
- 2. Mivel a lelkipásztorok ordinálásának hatalma a kánonok értelmében a tiszteletes püspök és esperes urakat illeti, ezért az esperes úr levele útján küldjön értesítést az ordinációra készülőknek és ama egyháznak, melynek élére fog kerülni, az óhajtott ordinációra vonatkozó kérvényéről, és hívja meg a tiszteletes püspök urat a tiszteletes lelkésztestvérek jegyzőjével együtt, hogy elvégezze az ordináció szertartását, mellyel kapcsolatban (hacsak nem sürget sietség oka) legyen kijelölve a határidő is.*
- 3. Ha bármilyen okok miatt a tiszteletes püspök úr vagy a főjegyző nem tudna jelen lenni, a szükség pedig sürgeti a kibocsátást, a tiszteletes püspök úr köteles felhatalmazást adni az esperesnek az ordináció szertartásának elvégzésére.*
- 4. Miután az esperes megkapta a tiszteletes püspök úrtól a felhatalmazást az ordinációra, a II. rész 4. kánonja szerint tűzze ki az ordináció elvégzésének mind időpontját, mind helyét, melyre levele útján hívja meg ülnökeit és egyházmegyéje jelesebb tiszteletes lelkész urait, a helyszín pedig, hacsak valami nem akadályozza, legyen az az egyház, melynek élére lesz állítva az ordinációra készülő.*

5. Ezután az ülnökeitől és az egyháznak a templomban összegyűlt jelesebbjeitől kísért esperes jelenlétében, miután először segítségül hívták Isten nevét, az ordinációra készülő tegyen vizsgát.
6. A vizsga végeztével, ha a vizsgázót a szent szolgálat felvételére méltónak fogják ítélni, az esperes úr ezeket mondja és tegye:
 - Kérdezze meg a hallgatókat: Vajon megfelel-e nekik ez az XY úr jövőendő lelkipásztornak? Vajon meg vannak-e elégedve képzettségével? Hasonlóképpen a magaviseletével is?
 - Másodszor az ordinációra készült kérdezze meg ezekről:
 - a. Vajon egyedül Isten dicsőségének előmozdítására irányuló buzgóságból és Isten egyháza építésének vágyából ajánlkozott a szent szolgálat felvételére?
 - b. Vajon minden szándéka arra irányul-e, hogy Isten Igéjét, az ahhoz tartozó sakramentumokat és minden más egyházi szertartást egyedül a helvét hitvallás szerint adja át és végezze, és abban egészen élete végéig megmaradjon?
 - c. Vajon akarja-e magát önként kötelezni arra, hogy előjárói felé és az egyházi kánonoknak az Úrban teljes engedelmességet tanúsítson, és [akarja-e] életét és magaviseletét teljes tisztelettel az egyházi kánonok szerint irányítani?
 - d. Vajon van-e ágendás könyve, bibliája és egyházi kánongyűjteménye? Ha van, mutassa be a helvét hitvallással együtt.
7. Ha ezeknek megfelelt, az esperes úr, miután az ordinációra készülő kezébe adta a szent bibliát, a helvét hitvallást és az egyházi kánonokat, felszólítja, hogy ereszkedjen térdre, és a kánonokban található esküforma szerint magyar nyelven tegyen esküt.
8. Ezek után az esperes megáldja az esküt tett személyt.
9. Ezután az ordinálttól kötelezvény kiállítását várjuk el a bevett minta szerint.
10. Az illően lefolyt ordinációról és az esküt tett számára az isteni szolgálat végzésére adott felhatalmazásról bizonyáglevelet kell adni az esperes úr és

a jelen lévő tiszteletes lelkész urak aláírásával, egyszersmind a szokásos pecsét rányomásával [megerősítve].

A bizonyáglevél szövege, ha csak az esperes van jelen

Én, alulírott a jelen levél erejével tanúsítom, hogy az írás felmutatóját, a kegyessége, képzettsége, fegyelmezettsége és más erényei alapján ajánlásra méltó ifjú X. Y. urat, miután a szokás szerint ünnepélyesen nyilvános vizsgát és törvényes módon esküt tett, a tiszteletes X. Y. úr, eme dunántúli egyházkerület püspöke által nekem adott felhatalmazás alapján kibocsátottam Z. egyházba, és a nekem Istentől az egyház révén adott hatalom által lehetőséget és felhatalmazást adtam, adományoztam és engedtem neki arra, hogy a helvét hitvallás kifejtése szerint hirdesse Istennek az Ó- és Újszövetség kánoni könyveibe gyűjtött igéjét, kiszolgáltassa a keresztség és az úrvacsora sakramentumát, eskesse az új párokat, és végezzen minden más, az ugyanazon hitvallás szerint szokásos szertartást. Mindehhez hozzájárult a tiszteletes ülnök urak, továbbá eme egyházmegyének a nyilvános és ünnepélyes vizsga idején megjelent jelesebb tiszteletes lelkipásztor urai, valamint ama előbb megjelölt egyház [jelesebbjeinek] döntése és egyetértése is. Mindezt pedig úgy [tettem], hogy annak idején, amikor felszólítom és hívom, a kézrátétel ünnepélyes alkalmán köteles legyen megjelenni, őt pedig hasonlóképpen az említett egyház hívó tagjainak mint megvizsgált életű férfiút készségesen ajánljuk a meghallgatásra és megbecsülésre.

Eme dolog bizonyágául kiadom a tiszteletes egyházmegye szokásos pecsétjével és több kéz aláírásával lett megerősített ezen levelet.

Kelt Q-ban, ... évben, ... napon, stb.

Megjegyzés. Ha a püspök jelen lenne, a kézfeltétellel együtt [papi] diploma is lesz kiállítva, ezért abban az esetben erre a bizonyáglevélre nem lesz szükség.

*Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 591–595.
Kiadás: –*

19.

**Deáki Márkus István veszprémi esperes feljegyzése az 1743-ban
Peremartonban, Alsóörsön és Szentkirályszabadján tartott
lelkésszentelésekről.
(Felsőörs) 1743. –**

1743. 14. Junii cum plenipotencia aegrotantis venerabilis superintendentis Stephani M. Kocsi praesente venerabili domino Paulo Komaromi generali nostro contrascriba manus imposuimus tres, praescriptus scilicet Paulus Komaromi generalis scribe superintendentiae Transdanubianae et senior Tatensis, Stephanus M. Deáki senior Veszpremiensis, Josephus Komáromi senior Papensis

Peremartonini Martino Hosszufalusi ministro Polgardiensi, Paulo Tokaj ministro Enyingiensi, Andreae Edelenyi ministro Peremartoniensi, Johanni Bilkei ministro Alsó-Örsiensi, Stephano Tuba Keresztúri Szent Király Szabadiensi ministro,

Alsó-Örsini 15. Junii Samueli Oroszi ministro Fürediensi, Michaeli Almasi ministro Aracsiensi, Josepho Terestyen Lovasiensi, Josepho Szentpeteri Veresberinyiensi, Johanni Szőke Kenesseiensi,

Szent Király Szabadini 17. Junii

[...]⁴⁸

manus impositione confirmati: Franciscus Hollosi, Johannes Baranyi, Johannes Veres Egyhazi, Emericus Szent-Gáli, Johannes Borsodi, Josephus Győri, Stephanus Szili, Franciscus Kenessei, Georgius Palótaj.

1743. június 14-én a betegeskedő tiszteletes Kocsi M[ajor] István püspök felhatalmazásával a tiszteletes Komáromi Pál úr főjegyzőnk jelenlétében hárman, tudniillik az előbb említett Komáromi Pál, a dunántúli egyházkerület főjegyzője és tatai esperes, Deáki M[árkus] István veszprémi esperes, valamint Komáromi József pápai esperes kezeinket ráhelyeztük

⁴⁸ Itt az eredeti tárgytól eltérően egy hatsoros szakasz olvasható Hollósi Bódis Mihály kádártai lelkész akadémiai ajánlólevelének vizsgálatával kapcsolatban. Szövege az Acta Papensia következő évi 1. számában megjelenő tanulmány jegyzetei közt lesz közölve.

Peremartonban Hosszúfalusi Márton polgárdi lelkészre, Tokaji Pál enyingi lelkészre, Edelényi András peremartoni lelkészre, Bilkei János alsóörsi lelkészre, Keresztúri Tuba István szentkirályszabadjai lelkészre,

Alsóörsön június 15-én Oroszi Sámuel füredi lelkészre, Almási Mihály arácsi lelkészre, Terestyén József lovasi, Szentpéteri József vörösberényi, Szőke János kenesei [lelkészre],

Szentkirályszabadján június 17-én [pedig] kézrátétellel meg lettek erősítve: Hollósi Ferenc, Baranyi János, Veresegyházi János, Szentgáli Imre, Borsodi János, Győri József, Szili István, Kenesei Ferenc, Palotai György.

Forrás: Veszprémi eh. I. sz. jkv. DREKK O. 969. 110v.

Kiadás: –

20.

**Komáromi Sülye József pápai lelkész és esperes feljegyzése az 1746-ban
szentelt lelkipásztorokról
Pápa, 1746–1750 között**

Anno 1746. 3. Februarii manuum impositiot vettek Pápán:

Tiszteletes Lendvai Istvan uram
Tiszteletes Ladanyi Miklos uram
Tiszteletes Fűredi Ferencz uram
Tiszteletes Lampert György uram
Tiszteletes Palotai Istvan uram
Tiszteletes Karacson Adam uram.

Vettek a formatát Tiszteletes Karacson Adam, Fűred[i] Ferencz, Tiszteletes Palotai Istvan Uram.

Forrás: Pápai eh. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. Első kötéstábla belső oldalán.

Kiadás: –

21.

**Felsőbányai Allós István pápai esperes feljegyzése az 1709-ben és 1731-ben
szentelt lelkipásztorokról
H. n., 1750–1760 között**

Tiszteletes Pető György Táp Szent Miklósi Schóla Mesterségrül rendeltetett Csesznegi és Szent Királyi Predikátorságra Anno 1709. Juniusban Tiszteletes Hodosi Sámuel Veszprémi Superattendens által, és felszenteltetett Decemberben Csesznegben említett Püspöktől Ujvári János Prosenior, Ujvári Daniel, Szikszai Mihály és Kecskeméti ... Predikátorok jelenlétekben, a mint a testimoniálissa bizonyította, Formatat az időhöz képest nem vehetvén. Vett Formatat Tiszteletes Superattendens Major Kocsi István Uramtúl, minek előtte a Veszprémi és Komáromi Superintendia coalescált volna, Anno 1731. die 6. Aprilis Pápán.

Tiszteletes Naszályi István Pápai Predikátor azon Tractusnak Seniorává említett Komáromi Superattendentiának Inspectorátul, Tiszteletes Kocsi Major István és Tiszteletes Komáromi Pál Uramtúl, a Tatai Tractusnak Seniorátul adjuráltatott és fel szenteltetett.

Szecsödi János, Szikszai Pál, Peleskei István, Adorjáni Tsomasz Benedek, Bányai István és Tréncsényi János a Predikatori Szent Tisztre kéznek Tételével és Formátavétellel edgyütt fel szenteltettek.

Forrás: Pápai ehm. I. sz. jkv. DREKK O. 1055. 613.

Kiadás: –

22.

**Hevesi Sámuel tatai esperes, nagyigmándi lelkész feljegyzései az általa
kibocsátott és ordinált személyekről
(Nagyigmánd) 1762. június 29 – 1769. –**

Ezek szerént ment véghez Exmissiójok és ordinatiojok általam két Tiszteletes Férjfiaknak, ugymint Öri Fabján Pál Kotsi Prédikátor és Deák Ferentz Kömlődi Prédikátor Uraméknak a' Kotsi Helvetica confession lévő Eklé-

siában, az Uj Templomban publice⁴⁹, a’holott más Eklésiákból való jó emberek is meg jelenvén látták ’s hallgatták, minekutánna az eleikben adattatott Textust: Csel. 6. 4. mind ketten jelessen elaborálták⁵⁰, az első solenniter⁵¹ el predikállotta, a’ másodiknak labora revidealtatott praesentibus reverendis ac clarissimis viris domino Martino Bagosi, venerabilis tractus Tataiensis notario et pastore ecclesiae Dadiensis, domino Gregorio Füredy, venerabilis tractus adessore et ecclesiae Szőnyiensis pastore, domino Francisco Thót Pápai, tractus praefati adessore et ecclesiae Atsiensis pastore, et hae erant primitiae mei senioratus in exmittendis et ordinandis verbi Divini ministris anno 1762. in festo sanctorum apostolorum Petri et Pauli. [... a másodiknak munkája felülvizsgáltatott a tiszteletes és tudós férfiak, Bagosi Márton úr, a tati tiszteletes egyházmegye jegyzője és a dadi egyház lelkipásztora, Füredi Gergely úr, a tiszteletes egyházmegye tanácsbírája és a szőnyi egyház lelkipásztora, Tót Pápai Ferenc úr, az említett egyházmegye tanácsbírája és az ácsi egyház lelkipásztora jelenlétében, és ezek voltak az én esperességem első ténykedései a lelkipásztorok kibocsátásával és ordinálásával kapcsolatban az 1762. évben, Szent Péter és Pál apostolok ünnepén.]

Anno 1766. die 28^a Februarii post privatam exmissionem in domo parochiali Nagy Igmandiensi peractam [Az 1766. évben, február hó 28. napján a nagy-igmándi parokiális házban lezajlott magános kibocsátás után] Tiszteletes Szabó János Szőnyi Prédikátor Uram publice examináltatott és candidaltatott, Textusúl tőlem adattattván Máth. 13.22. ditséretessen elaborálta, ’s el is predikállotta. Jelen voltak a’ fellyebb említett Tiszteletes Adessorokon kívül Tiszteletes Huszti Nagy György Neszmeli Prédikátor, Tiszteletes Váli István Almási Prédikátor Uramék.

Anno 1769. die 15^a Augusti, minek utána Tiszteletes Kalmár Ferentz Gyermei Prédikátor és tiszteletes Salamon Pál Uramék az eleikhez adatott Textust elaborálták: 1Tim. 5.17., Tiszteletes Salamon Pál Uram el is predikállotta volna Nagy Igmandi Helvetica confession lévő Templomban, annakutánna

⁴⁹ publice = nyilvánosan

⁵⁰ elaborál = kidolgoz

⁵¹ solenniter = ünnepélyesen

FORRÁSKÖZLÉS

ACTA PAPENSIA XV (2015) 1–2.

fere per universam theologiam, e praecipuis religionis Christianae capitibus, [majdnem az egész teológiából, a keresztény vallás legfőbb ágazataiból] mellyek 36 thesisekben foglaltattanak és adattattanak ki, examináltattanak, mely examenben magokat ditséretessen forgattak praesentibus reverendis ac clarissimis viris domino Francisco Tóth Pápai ecclesiae Eteiensis, domino Paulo Fábján Öri ecclesiae Kotsiensis, domino Georgio Horvath ecclesiae Császáriensis verbi Divini ministris. [... a tiszteletes és tudós férfiak, Tót Pápai Ferenc úr, az etei egyház, Öri Fábján Pál úr, a kotsi egyház, és Horváth György úr, a császári egyház lelkipásztora jelenlétében.]

Forrás: Hevesi Sámuel tatai esperes ágendáskönyve. DREKK O. 206. 30–31, 36–37.

Kiadás: –

RÖVIDÍTÉSEK

AP	= Acta Papensia
can.	= canon
cl.	= classis
DREKK	= Dunántúli Református Egyházkerület Könyvtárának Kézirattára, Pápa
DREL	= Dunántúli Református Egyházkerület Levéltára, Pápa
ehk.	= egyházkerület, egyházkerületi
ehm.	= egyházmegye, egyházmegyei
jkv.	= jegyzőkönyv, jegyzőkönyve
MPEA	= Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár
sz.	= számú

A RÖVIDÍTVE KÖZÖLT IRODALOM JEGYZÉKE

BENEDEK 1971.	= BENEDEK Sándor: A magyarországi református egyház istentiszteletének múltja. Órisziget, 1971.
GERECSEI-KÖBLÖS-KRÁNITZ 2012.	= GERCSEI Zsolt – KÖBLÖS József – KRÁNITZ Zsolt: A Tatai Református Egyházmegye lelkészi adattára (1554–2012). = AP 2012/1–4. 135–546.

FORRÁSKÖZLÉS

ACTA PAPENSIA XV (2015) 1–2.

-
IVÁNYI 1990.	= IVÁNYI Béla: A körmendi Batthyány–levéltár reformációra vonatkozó oklevelei. I. 1527–1625. Szerk. Szilasi László. Szeged, 1990. (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 29/1.)
KomjKán	= Canones ecclesiastici in quinque classes distributi [...] editi communi suffragio ministrorum DEI in synodo Comiathina congregatorum. Varadini, [...] MDCXXXXII. Az edgyhazi jó rend-tartásoknak irot to ^e rvenyi, mellyek öt reszekben foglaltattak. Nagyvárad, 1642.
KOMLOVSZKI–STOLL 1976.	= Régi magyar költők tára. XVII. század. VII. Szerk. KOMLOVSZKI Tibor, STOLL Béla. Bp., 1976.
KÖBLÖS 2011.	= „Processus visitationis.” Torkos Jakab egyházlátogatása 1747-ben. Szerk. Köblös József. Pápa, 2011. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai. Forrásközlések 11.)
KÖBLÖS 2013a.	= KÖBLÖS József: Bizonyásglevelek Páli Mihály lelkészi pályafutásának kezdetéről. = AP 2013/2. 175–211.
KÖBLÖS 2013b.	= KÖBLÖS József: Lelkeszi bizonyásglevelek a Dunántúli Református Egyházkerület Levéltárában. = AP 2013/3. 369–397.
KÖBLÖS 2014a.	= KÖBLÖS József: Lelkeszi kibocsátásokról szóló XVIII. századi feljegyzések a dunántúli egyházkerületből. = AP 2014/1–2. 21–39.
KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009.	= A Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai és rektorai. I. 1526–1760. Szerk. KÖBLÖS József, KRÁNITZ Zsolt. Pápa, 2009. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai. Forrásközlések 10.)
KRÁNITZ 2012.	= KRÁNITZ Zsolt: „A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi anyakönyvei 1823–1952. Pápa, 2012. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai. Forrásközlések 12. Jubileumi kötetek 1.)
KRÁNITZ 2013.	= KRÁNITZ Zsolt: „A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi önéletrajzai (1943). Pápa, 2013. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai. Forrásközlések 13. Jubileumi kötetek 2.)

FORRÁSKÖZLÉS

ACTA PAPENSIA XV (2015) 1–2.

MOKOS 1901.	= MOKOS Gyula: A hercegszöllősi kánonok. Bp., 1901.
THURY 1904.	= THURY Etele: Cultustörténeti adatok. In: MPEA III. Bp., 1904. 95–104.
THURY 1998.	= THURY Etele: A Dunántúli Református Egyházkerület története. I–II. Pozsony, 1998 ² . (Csallóközi Kiskönyvtár)
TÓTH 1808.	= TÓTH Ferencz: A Helvétziai vallás tételt tartó tul a Dunai főtiszteletű superintendentziában élt superintendentsek vagy református püspökök élete. Győr, 1808.
TÖRÖK 1901.	= TÖRÖK István: Ének papok felavatására a XVII. század első feléből. = Erdélyi Múzeum 1901. 118–122.

SZÖVEGKÖZLÉSI JELEK

[]	= rongálódott vagy rövidített szöveg pótlása, kiegészítése, fordításnál értelemszerű kiegészítés
[...]	= szövegben szereplő részlet kihagyása
< >	= elmaradt betű, szövegrész pótlása
{ }	= utólag beszúrt betű, szövegrész

